

De La Universidad Del Zulia, 13 (38), P. 140–158. DOI: <https://doi.org/10.46925//rdluz.38.10>. URL :

file:///C:/Users/User/Downloads/Dialnet-

ApplicationOfConstitutionalPrinciplesInCriminalLeg-8810143%20(1).pdf

9. Cherniei, V., Cherniavskiy, S., Babanina, V., Tykhonova O., & Hudkova, H. (2023). Características de la responsabilidad por revelación del secreto bancario en Europa y Estados Unidos. *Jurídicas CUC*, 19(1), P. 311–338. <https://doi.org/10.17981/juridcuc.19.1.2023.11>. URL: <https://revistascientificas.cuc.edu.co/juridicascuc/article/view/4598/4892>.

Васюта Юлія Володимирівна,

ад'юнкт кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ

ОКРЕМІ АСПЕКТИ РОЗСЛІДУВАННЯ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ: ЗАКОНОДАВСТВО, ДОКТРИНА, ПРАКТИКА

Розслідування кримінальних правопорушень, зокрема, проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку розділ XX «Кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку» Кримінального кодексу (далі – КК) України потребують розробки нової методики під час проведення слідчих дій.

Нині, в умовах дії воєнного стану, правильне тлумачення кримінально-правових норм та їх практична значущість під час розслідування воєнних злочинів є вкрай важливим. Поняття воєнних злочинів окреслено в нормативно-правових положеннях міжнародного законодавства, передусім у статуті Нюрнберзького міжнародного трибуналу, в ст. 8 Римського статуту Міжнародного кримінального суду [4], а також відповідно до Гаазьких і Женевських конвенцій та додаткових протоколів до них [1]. Однак, у кримінальному законодавстві України, на противагу нормам міжнародного гуманітарного права, відсутнє поняття воєнних злочинів.

Слушною є думка В. В. Тищенка, що воєнні злочини об'єднано характером, забороненими способами та засобами ведення дій, які порушують закони та звичаї війни, наприклад, вбивства, катування, руйнування міст і сіл, окремих цивільних та гуманітарних об'єктів, не виправдане воєнною необхідністю та інші. Відтак, вищезазначені кримінально протиправні дії доцільно виокремити в розділі XX «Кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку» КК України [6, с. 37].

Для здійснення криміналістичної класифікації воєнних злочинів у межах формування окремої криміналістичної методики слід враховувати ознаки кримінальних правопорушень, які впливають на проведення розслідування, насамперед, на організацію та планування, формування слідчих версій, визначення типових слідчих ситуацій та алгоритм їх вирішення. Так, необхідно здійснити криміналістичну класифікацію воєнних злочинів за подвійним критерієм, який поєднує врахування криміналістичних і кримінально-правових ознак виокремленої категорії злочинів.

Акцентуємо увагу на одному із прикладів криміналістичної класифікації воєнних злочинів за подвійним критерієм, а саме: 1) за предметом посягання: воєнні злочини, пов'язані з нападом на цивільні об'єкти; воєнні злочини, пов'язані з нападом на об'єкти, призначені для релігійних, освітніх, мистецьких, наукових цілей; воєнні злочини, пов'язані з нападом на об'єкти, задіяні в наданні гуманітарної допомоги/місії з підтримання миру; воєнні злочини, спрямовані на знищення історичних пам'яток; воєнні злочини, пов'язані з нападом на госпіталі та місця зосередження хворих і поранених та ін.; 2) за способом вчинення: воєнні злочини, пов'язані з умисним вбивством; воєнні злочини, вчинені з використанням отруйної зброї; воєнні злочини, пов'язані зі знищенням/привласненням майна; воєнні злочини, пов'язані з катуванням осіб чи іншим нелюдським поводженням; воєнні злочини, пов'язані з сексуальним насильством; воєнні злочини, пов'язані із заподіянням шкоди здоров'ю; воєнні злочини, пов'язані із незаконною депортацією; воєнні злочини, пов'язані із взяттям заручників; воєнні злочини, пов'язані з незаконним позбавленням волі та ін.; 3) залежно від особи потерпілого: воєнні злочини проти військовослужбовців; воєнні злочини проти цивільного населення; воєнні злочини проти суб'єктів, задіяних у наданні гуманітарної допомоги/місії з підтримання миру; воєнні злочини проти дітей та ін. [3, с. 337].

Для судового розгляду воєнних злочинів слід враховувати причинно-наслідковий зв'язок між діями й заподіяною шкодою. Необхідно, шляхом створення спільних слідчих груп (в межах міжнародного співробітництва), забезпечити ефективну роботу з доказовою інформацією, зокрема, під час збирання, документування та проведення слідчих і негласних слідчих розшукових дій під час розслідування воєнних злочинів, з урахуванням міжнародного досвіду та європейських стандартів доказування. Для визначення предмета та меж доказування вчинених воєнних злочинів значущості набуває розмежування понять воєнного злочину та військового кримінального

правопорушення (військового злочину). Адже, воєнні злочини є порушеннями норм гуманітарного права, у результаті яких завдається шкода глобальним об'єктам: миру, безпеці людства та міжнародному правопорядку, а військові злочини посягають передусім на встановлений порядок несення військової служби [2, с. 48–49].

Також, з огляду на правові аспекти організації розслідування воєнних злочинів, рекомендовано врегулювати положення кримінального законодавства відповідно до міжнародно-правових стандартів, які можуть виражатися у визначенні терміна воєнного злочину у КК України, вимогах щодо збирання доказової інформації вчинення воєнних злочинів, з метою передачі матеріалів у Міжнародний кримінальний суд для подальшого розгляду, встановленні процедури відшкодування шкоди, внаслідок вчинення злочинних дій [5, с. 42]. Окрім цього, слід врегулювати засади, суб'єкти та форми взаємодії під час розслідування вищезазначених злочинів як на національному, так і на міжнародному рівнях.

Розглядаючи питання розслідування воєнних злочинів, слід акцентувати увагу на воєнній криміналістиці, завданням якої є розробка, формування й застосування системи засобів, методів, прийомів і заходів криміналістичного забезпечення протидії вчиненню воєнних злочинів та військових кримінальних правопорушень [7, с. 802–803]. Ця наука має комплексний характер, а тому, теоретико-методологічний підхід поєднує кримінальну правову доктрину із криміналістичним забезпеченням.

Розслідування воєнних злочинів є цілеспрямованою і динамічною діяльністю уповноважених суб'єктів, зокрема спільних слідчих груп, яка реалізується завдяки проведенню системи дій зі створення сприятливих умов упродовж процесу розслідування (на кожному з його етапів). Передусім для забезпечення повного та неупередженого розслідування воєнних злочинів слід визначити їх кримінально-правову природу (понятійний апарат), удосконалити кримінальне законодавство, завдяки внесенню відповідних змін у положення КК України. Відтак, з огляду на кваліфікуючі ознаки цих видів злочинів, вдасться сформувати криміналістичну методику подальшого розслідування. Окрім того, лише взаємодоповнюючі особливості кримінальних та криміналістичних знань дозволять досягти істинного результату, встановити винних та забезпечити правосуддя відповідно до кращого світового досвіду.

Список використаних джерел

1. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних

збройних конфліктів (Протокол I), від 8 червня 1977 року / Верховна Рада України. Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text

2. Дуфенюк О. М. Розслідування воєнних злочинів в Україні: виклики, стандарти, інновації. *Baltic Journal of Legal and Social Sciences*. 2022. № 1. С. 48–49. DOI: 10.30525/2592-8813-2022-1-6.

3. Пчеліна О. В., Пчелін В. Б. Криміналістична класифікація воєнних злочинів. *Сучасні тенденції розвитку криміналістики та кримінального процесу в умовах воєнного стану*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 25 листоп. 2022 р.). ХНУВС, Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2022. С. 334–338.

4. Римський Статут Міжнародного Кримінального Суду від 17 липня 1998 р. / Верховна Рада України. Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text

5. Татарин Н. М. Особливості організації розслідування воєнних злочинів. *Сучасні тенденції розвитку криміналістики та кримінального процесу в умовах воєнного стану*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 25 листоп. 2022 р.). ХНУВС, Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2022. С. 40–44.

6. Тіщенко В. В. Поняття воєнних злочинів: кримінально-правовий і криміналістичний аспекти. *Завдання кримінального права в умовах надзвичайного стану*: матеріали Міжнарод. наук.-практ. конф., присвяч. 25-річчю Нац. ун-ту «Одеська юридична академія». (Одеса, 9 груд. 2022 р.) Одеса: ПРЦ НАПрН України, НУ «ОЮА». С. 36–37.

7. Shevchuk V. (2022). Current Issues of Criminalistics in Context of War and Global Threats. *Theory and Practice of Forensic Science and Criminalistics*. Issue 3 (28). P. 11–27. DOI: 10.32353/khrife.3.2022.02.

Встохін Сергій Анатолійович,

здобувач наукового ступеня доктора
філософії за спеціальністю 081 «Право»
наукової лабораторії з проблем
протидії злочинності ННІ № 1 Національної
академії внутрішніх справ

ПЕРЕДУМОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА САМОВІЛЬНЕ ЗАЛИШЕННЯ ПОЛЯ БОЮ АБО ВІДМОВИ ДІЯТИ ЗБРОЄЮ

Здійснення оборони території України від окупаційних військ, а також реалізація контрнаступальних дій вимагають від суспільства та держави значних зусиль, зокрема мобілізаційного спрямування. З початку повномасштабного вторгнення Росії на територію України з